

Kohanimenõukogu koosoleku protokoll

PROTOKOLL nr 51

Tallinn 26. november 2013

DELTA 04.02.2014 nr 12-4/32-1

Juhatas: Väino Tõemets

Protokollis Tõnis Rüütel

Osalesid: Peeter Päll, Raivo Aunap, Marja Kallasmaa, Mall Kivisalu, Jaak Maandi, Evar Saar, Liisi Sokk, Uudo Timm, Olev Veskimäe

Puudusid: Katrin Alliksaar, Jüri Jagomägi, Ulla Kadakas, Ilmar Tomusk.

Päevakord:

1. Katastriüksuste nimede õigekirjast (Peeter Päll);
2. Liigisõnaga ja liigisõnata kohanimede nimekirjast ja põhimõtete kehtestamisest (Peeter Päll);
3. Kihnu kohanimede muutmisest (Tõnis Rüütel);
4. Ülevaade kohanimeregistri tegevusest (Mall Kivisalu);
5. Kohanimeseminari ettevalmistamisest (Tõnis Rüütel ja Mall Kivisalu);
 - a. Kohanimenõukogu edasine tegevuskava;
 - b. Kohanimeregistri põhimäärus;
 - c. Kohanimeregistri kolmanda tasandi nimeobjektide liigitusest;
6. Osavõtust ÜRO kohanimeekspertide 28. istungist New Yorgis (28. aprill–2. mai 2014) (Peeter Päll);
7. Toimunud üritused;
8. Kohapeal algatatud küsimused.

1. Katastriüksuste nimede õigekirjast

Peeter Päll andis ülevaate augustis ajakirjanduses puhkenud kohanimede muutmise arutelust. 2013. aasta augustis ilmus ajakirjanduses mitmeid artikleid, mis said alguse vanas kirjaviisis kirjutatud Mokko talu katastriüksuse nime korrastamisest. Probleemipüstituse ägeduse põhjuseks võib pidada infosulgu. Ametnikud ei andnud piisavalt kiiresti ammendavat vastust ja teema eskaleerus. Avaldati mitmeid arvamused artikleid, sõna võttis ka president Toomas Hendrik Ilves.

Skandaalide vältimiseks tuleks ajakirjanike küsimustele kiiresti ja põhjalikult vastata, vältimaks umbusul põhinevate väidete esitamist. Suuremate muutuste tegemise eel tuleb avalikkust teavitada ajakirjanduses asjakohase artikli avaldamisega.

Väino Tõemets: Kui palju on veel vana kirjaviisiga maaüksuste nimesid?

Mall Kivisalu: Aadressiandmete süsteemis on veel ligikaudu 2000 vana kirjaviisiga nime, mis võivad osutada problemaatiliseks. Enamjaolt on tegemist katastriüksuste nimedega. Probleem esineb vaid juhul, kui kohanime häälendus erineb kirja pildist, sellisel juhul tuleks nimi kirjutada

häälduse järgi, nii nagu keelereeglid seda nõuavad. Tööd katastriüksuste nimedega jätkatakse, sest segaduste vältimiseks on oluline parandada vead ja minna üle uuele kirjaviisile, ainult nii saame tagada kohanimede ühtse kasutamise.

Otsustati: Võtta informatsioon teadmiseks ja edaspidi tuleb suurte muutuste eel riskide maandamiseks ajakirjanduses teemakohane artikkel avaldada.

2. Liigisõnaga ja liigisõnata kohanimede nimekirjast ja põhimõtete kehtestamisest

Kohanime vormistamise ja kasutamise korra § 5 lg 9 näeb ette, et kohanime liigisõna ärajätmise puhul tuleb lähtuda kohanimenõukogu poolt kinnitatud nimekujust, kui selline on määratud. Sellest sättest lähtuvalt otsustas kohanimenõukogu 20. juunil 2013 protokollis number 48 arutada põhimõtteid meili teel ja esitada need koos nimekirjaga sügisel koosolekul.

Peeter Päll tutvustas põhimõtteid, millest edaspidi lähtutakse kohanime kuju määramisel, kui liigisõna kasutamine või ärajätmine tekitab probleeme, ning probleemsete kohanimede liigisõnaga ja liigisõnata nimekirja koostamisel. Kohanimede kasutamise erisused ilmnevad eeskätt asustusnimedes, sest loodusnimedes on liigisõna enamasti kohanime lahutamatu osa (Emajõgi, Mustjärv, Suur Munamägi) või muudab selle ärajätt nime tähendust (Pärnu laht ei ole sama mis Pärnu, Kõpu poolsaar ei ole sama mis Kõpu).

1. Kui kohanime tuuma lõpposa tähistab sama tüüpi mis vastava kohanimeobjekti liik, siis pole topeldust tarvis ning liigisõnaga ja liigisõnata vormid langevad kokku (Ridaküla, Tallinn).

2. Kui kohanime liigisõnaks on nt asum, linnaosa, väikekoht vms, siis on mõeldav ametliku liigisõnata nimevorm esitada nimetavalisel kujul, kui kohanime lõpposa tähistab põhimõtteliselt sama tüüpi objekti (ehk on n-õ rahvalik liigisõna), nt Vanalinna asum = Vanalinn, Südalinna asum = Südalinn, Kesklinna linnaosa = Kesklinn (vrd linn 'eeslinn'), Kadrioru asum = Kadriorg (org siin 'orulinnaajagu?'), Uue Maailma asum = Uus Maailm (maailm 'asum?').

3. Võõrkeelsele kohanimele eestikeelset liigisõna ei lisata, kui eestikeelne põhi- või rööpnimi on olemas (Aulepa küla / Dirslätt = Aulepa / Dirslätt, Paslepa küla / Pasklep = Paslepa / Pasklep). Kui võõrkeelne nimi on ainuametlik, siis lisatakse eestikeelne liigisõna ametlikes nimestikes, nt Borrby küla = Borrby, Sviby küla = Sviby. Neil juhtudel võib erineda ka võõrkeelse nime kääne (seni vaid teoreetiliselt), nt Gambyni küla = Gambyn (vrd *by(n)* rts k 'küla').

Mall Kivisalu: Kohanime vormistamise ja kasutamise korra § 5 lg 2 keelab liigisõna topeldamise. Nõude täitmiseks anti ülemineku aeg, mis lõppeb 1. jaanuaril 2015. aastal. Selleks ajaks on plaanis viia muudatused sisse kõikidesse registritesse. Kaalukam koht § 5 lg 2 täitmisel on Tallinna aadresside muutmine ja „küla-külade“ kaotamine. Pealinna aadressid moodustavad 1/3 kõikidest aadressidest. Tallinna linna asemel kirjutatakse edaspidi lihtsalt Tallinn.

Probleemi üheks tekitajaks on vana maakatastri infosüsteem, mis kirjutab kohanimele liigisõna automaatselt juurde. 2014 aastal kaob see probleem koos uue maaregistri (e-Katastri) kasutusele võtuga, samaaegselt alustatakse aadresside korrigeerimist asulate kaupa. Esimese prioriteedina parandatakse ära inimesi realselt häirivad „küla-külad“.

Marja Kallasmaa: Keeleliselt on mikrotoponüümides ja loodusnimedes tavaline ning põhjendatud, et sama või sarnane liigisõna lisatakse nimele otsa (Munamäe mägi). Tallinna nime probleem on sama vana kui nimi ise.

Evar Saar: Aadressiandmetes Tallinna nime korrigeerimise puhul ei ole tegemist nime muutmisega vaid aadressi sujuvamaks tegemisega.

Olev Veskimäe: Tegemist ei ole mitte 700 000 aadressi muutmisega vaid ühe hierarhilise taseme muutmisega.

Uudo Timm: Reaalses maailmas ei muutu midagi, ainult masinad peavad virtuaalses maailmas muutusega kohanema.

Väino Tõemets: Avalikkuse informeerimine võib käia Siseministeriumi kaudu.

Otsustati: Topeldatud liigisõnaga kohanimede parandamisest registrites informeeritakse avalikkust vajadusel Siseministeeriumi kaudu.

3. Kihnu kohanimede muutmisest

Tõnis Rüütel tutvustas juba varem e-posti teel kohanimenõukogule saadetud Kihnu Kultuuri Instituudi kirja Kihnu ja Tõstamaa Vallavolikogule, milles taotletakse murdekeelsete kohanimede kehtestamist Kihnu ja Manõja saarel. Kuna kohanime määramise pädevus on kohalikel omavalitsustel, võttis kohanimenõukogu sekretär ühendust ülal nimetatud omavalitsustega ja uuris nende kavatsuste kohta. Selgus, et omavalitsused ei ole huvitatud kirjas nimetatud murdekeelseid kohanimesid kehtestama, kuna suur osa kohalikest elanikest eelistab kehtivaid nimesid.

Evar Saar: Kohanimenõukogu seisukoht võiks olla sama, mis varasematelgi juhtudel, et me ei sunni oma arvamust peale, aga kui omavalitsus otsustab vanad nimed uuesti määrata, siis me toetame.

Otsustati: ka edaspidi toetada omavalitsuste algatatud nimede ennistamist.

4. Ülevaade kohanimeregistri tegevusest (Mall Kivisalu)

Mall Kivisalu andis ülevaate 2013. aastal tehtud töödest kohanimeregistris (edaspidi KNR). 20. novembril oli KNRis 40 949 nimeobjekti 44 217 kohanimega. Aastaga lisandus 2 039 uut kohanime, mis moodustusid peamiselt teede, tänavate ja põhikaardilt kogutud loodusobjektide nimedest.

Arendustööde raames uuendati rakendusserverit, mis langes 2011. aastal tööst välja. Server hakkab nüüd olema nii rakendus- kui ka testserver.

2014. aasta esimeses kvartalis täiendatakse *x-gis*-i tehnoloogiat. Arendatakse KNRi avaliku kaardirakenduse kohanimede kuvamist. Edaspidi on ametlik ja mitteametlik nimi kaardil eristatavad. Järgmiseks arengu prioriteediks on mitmepunktiliste ruumikujude näitamine, kus ühe kohanime all tuntakse mitut objekti, näiteks järvestikud, saarestikud ja bussipeatused.

Jätkatakse põhikaardi trükikaardilt nimede kannetega. Potentsiaal on 12 000 nime, aga neid tuleb enne kannet võrrelda KNRi ja baaskaardi nimedega ning töö on seetõttu aeganõudev.

2014. aasta veebruariks taastatakse KNRi avalikus rakenduses nimeobjektide ruumikujude kuvamine. Varem võeti ruumikujud KNRi ADSist, edaspidi näidatakse KNRis olevaid ruumikujusid.

Edasises KNRi arendamises lähtutakse kohanimekorralduse valdkonna arengukavast aastateks 2013–2017 ja kohanimeseadusest tulenevatest vajadustest. Prioriteediks on andmevahetus teiste riiklike registritega, nimeobjektide kolmanda tasandi liikide klassifikaatori korrigeerimine ning andmete andmehõive teistest registritest ja trükikaartidelt.

Jätkatakse kohanimede kvaliteedikontrolliga. Pidevalt täiustatakse aadressiandmete käsiraamatut näiteks seadusandluses tehtud muudatuste puhul kui ka töö käigus kerkinud üldhuvitavate uute küsimuste-vastuste ette tulemisel.

Tutvustati keskkonnaregistri (KKR) ja KNRi andmete võrdluse tulemusi järvede ja saarte osas ning arutati keerulisemate nimede üle.

Otsustati: Informatsioon võtta teadmiseks ning meresaarte ja järvede nimekiri saata ekspertidele ülevaatamiseks ja arvamuse avaldamiseks.

5. Kohanimeseinari ettevalmistamisest

Tõnis Rüütel esitas nõukogule „Kohanimekorralduse valdkonna arengukava aastateks 2013–2017“ eesmärgid ja nende saavutamiseks kavandatud tegevused, andis ülevaate 2013. aastal tehtud tööst ning tegi ettepanekud, mida võiks teha 2014. aastal.

- **Eesmärk 1. Stabiilne ja tasakaalustatud kohanimevaldkonna areng nii siseriiklikult kui rahvusvahelisel tasandil.**

- ♦ **Tegevus 1:** Kohanimekasutusega seotud õigusraamistiku ajakohastamine

2013. aasta 1. juulil jõustusid kohanimeseaduse muudatused ja hakkas kehtima kohanime vormistamise ja kasutamise kord.

- **Eesmärk 2. Valdkonna kõrge maine, kasutajate teadlikkus ja kohanimemäärajate kõrge pädevus.**

- ♦ **Tegevus 1:** Kohanimemäärajate ja teiste koolitamine ja nõustamine

2013. aasta maikuus toimusid KOV töötajate ADSi ja kohanimeseaduse muudatusi tutvustavad koolitused Tallinnas, Rakveres ja Pärnus.

- ♦ **Tegevus 2:** Kohanimevaldkonna populariseerimine

Mokko katastriüksuse nime muutmisega seoses arutati meedias kohanime valdkonda puudutavate teemade üle mitmetes artiklites ja arvamusalustes.

Evar Saar: Teiseks võimaluseks oleks korraldada populariseerimise üritus. Näiteks enne vooluveekogude nimede kinnitamist korraldada üritus, kus eksperdid ja ametnikud vastavad nii kodanike kui ka ajakirjanike küsimustele.

- ♦ **Tegevus 3:** Teavitamine, sh juhendmaterjalide koostamine ja levitamine

Lisaks meediaga suhtlemisele on võimalik koostada juhendmaterjale ja tutvustavaid artikleid Vikipeediasse. Kohanimenõukogu kodulehel ja ADSi käsiraamatus on vajalikke materjale, aga neid on vaja täiendada.

- **Eesmärk 3:** Kohanimekorraldus, mis aitab kaitsta ja edasi arendada kohanimepärandit ja tõhustab koostööd kohanimeuurijate ja –määrajatega, nii riikliku kui ka teadusliku nimekorraldusega tegelevate isikutega.

- ♦ **Tegevus 1:** Koostöö arendamine

Tegevusega jätkatakse.

- ♦ **Tegevus 2:** Kohanimealase uurimistöö tõhustamine
- ♦ **Tegevus 3:** Ajalooliste nimede ennistamine

Tegevusega jätkatakse.

- **Eesmärk 4. Eesti kohanimede kogumine, hoidmine ja kättesaadavus ning korrektne kasutamine.**

- ♦ **Tegevus 1:** KNRi arendamine

Tegevusega jätkatakse.

- ♦ **Tegevus 2:** Andmehõive andmekogudest

Tegevusega jätkatakse.

- ♦ **Tegevus 3:** Andmehõive varasematelt kaartidelt ning muudest materjalidest

Tegevusega jätkatakse.

- **Eesmärk 5. Eesti kohanimede rahvusvaheline korrektne kasutamine.**

- ♦ **Tegevus 1:** ÜRO kohanimeekspertide rühma töös osalemise kaudu Eesti kohanimede õige kasutamise propageerimine.

Tegevusega jätkatakse.

- ♦ **Tegevus 2:** Eesti kohanimede kasutamist tutvustavate juhendmaterjalide väljatöötamine ja levitamine

Tegevusega jätkatakse.

Otsustati: Kohanimenõukogu seminaril, mis toimub 2014. aasta veebruaris, arutatakse täpsemalt kohanimevaldkonna arengukava tegevuste elluviimist, KNRI pidamise põhimääruse muudatuse ning kohanimeobjektide kolmanda tasandi liigitust. Seminaril valmistatakse ette eksperttööde sisend andmehõive läbiviimiseks kultuurimälestiste riiklikust registrist, keskkonnaregistrist ning ühistranspordiregistrist.

KNRI pidamise põhimääruse muudatuste eelnõu väljatöötamise komisjoni kuuluvad Tõnis Rüütel, Mall Kivisalu, Peeter Päll ja Liisi Sock.

KNRI kohanimeobjektide kolmanda tasandi liigituse väljatöötamise komisjoni kuuluvad Mall Kivisalu, Olev Veskimäe, Tõnis Rüütel ja Evar Saar.

Edaspidi tehakse ajakirjandusega aktiivsemat koostööd, et ei leviks valed arusaamad kohanimede valdkonna kohta.

6. Osavõtust ÜRO kohanimeekspertide 28. istungist New Yorgis (28. aprill–2. mai 2014).

Peeter Päll andis ülevaate ÜRO kohanimeekspertide töö korraldusest ja tegi ettepaneku saata Eestist 28. istungile kolm kohanimevaldkonna eksperti. Maa-ameti esindaja võiks anda ülevaate KNRI tegevusest ja arengust. Siseministeeriumi esindaja annaks ülevaate riiklikust kohanimekorraldusest ja poleks paha, kui keegi Eesti Keele Instituudist saaks ka osaleda.

Istung on suurepärane võimalus uutele töötajatele rahvusvahelise töökorraldusega tutvumiseks ja spetsialistidega vahetuks suhtluseks, mis oleks kasulik nii KNRI edasisel arendamisel kui ka seadusloomes. Lisaks muudele küsimustele tutvustatakse kohanimevaldkonnas uut andmehõive meetodit rahvahanget, ehk *crowdsourcing*'ut ja sellega kaasnevate probleemide lahendusi. Veel räägitakse kohanimevaldkonnas mahajäänud riikide abistamisest, tasuta tarkvara väljatöötamisest ja kasutamisest.

Otsustati: Informatsioon võtta teadmiseks.

7. Toimunud üritused

Peeter Päll: 18.–20. septembril toimus ÜRO kohanimeekspertide Balti ja Põhjamaade jaotise koosolek ja ühisseminar, kuidas integreerida kohanimeurijate andmeid riiklike registrite ja kaardirakendustega. Järgmine Balti jaotise koosolek otsustati pidada Poolas 2014. aasta sügisel.

Tõnis Rüütel andis ülevaate 31. oktoobril Põlvas toimunud kohanimenäevast.

Peeter Päll märkis ära, et kohanimeraamatu seminar toimus ka 2013. aasta lõpus Mokko talus.

Liisi Sock rääkis 2013. aasta septembris avaldatud raamatust „Tallinna asumid ja ametlikud kohanimed“.

8. Kohapeal algatatud küsimused

Kohapeal algatatud küsimusi ei olnud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Väino Tõemets

komisjoni esimees